

NEJAKI GRADJANIN

Uspeh savremene borbe protiv mita i korupcije sve više zavisi od građana koji, nažalost, još ne shvataju da zbog "plavih koverata" postaju sve veci gubitnici

Beta, Dragana Batas i Predrag Markovic

KRALJEVO/BEOGRAD, 6.9.2004. - Mogu li povremene kampanje u nekim gradovima u Srbiji ojacati borbu protiv korupcije i uticati na gradjansku svest kako bi mita, protekcionizma i korupcije uopšte, bilo manje, ili je kampanja tek kap u moru koja ne može bitno pomoci u borbi protiv korupcije. Radovan Milicevic direktor nevladine organizacije Lingva smatra da ukoliko su politicari neefikasni, inicijativu u borbi moraju preuzeti sami gradjani.

"Nažalost, mi smo deset godina živeli u državi koja nije poštovala ni minimalne demokratske norme i standarde. Običan gradjanin je izgubio kriterijum o tome šta je normalno u društvenim tokovima pa umesto da korupciju posmatra kao negativnu pojavu koju bi trebalo iskoreniti, ona je za njega postala lakši, a nekada i jedini način da se dodje do željenog cilja. Korumpiranost u svim sferama postala je nešto očekivano, logično, normalno, čemu se niko više ne čudi, što više izaziva zavist, nego indignaciju. Vecina ljudi vidi korupciju kao način preživljavanja, a da toga uopšte nije svesna. To je ono što umnogome otežava rešavanje problema i u našem okruženju čini borbu protiv korupcije težom i ozbiljnijom. Ukoliko su međjutim politicari neefikasni u borbi protiv korupcije, inicijativu bi trebalo da preuzmu gradjani", kaže direktor Lingve iz Kraljeva koja od marta ove godine sprovodi kampanju "Hrabro! Ne korupciji!".

Od pocetka kampanje gradjani su podneli stotinak prijava, a 90 odsto pritužbi odnosio se na neefikasnost pravosudnih organa. Preostalih 10 odsto pritužbi odnosilo se na korupciju u zdravstvu, obrazovanju, organima lokalne samouprave i u procesu privatizacije.

Aktivisti ove organizacije anketirali su pocetkom godine metodom slucajnog uzorka 300 gradjana iz Cacka, Kraljeva i Vrnjacke Banje, tražeci od njih da daju svoje vidjenje rešenja problema korupcije.

Ispostavilo se da gradjani problem korupcije smatraju jednim od najakutnijih problema lokalne zajednice, odmah iza siromaštva i nezaposlenosti, proizlazi iz analize ankete.

Na pitanje koji je najefikasniji način borbe protiv korupcije, najveći broj gradjana odgovorio je bi to trebalo da budu represivne metode same vlasti, dok je promena svesti o neophodnosti licnog učešća u suprotstavljanju korupciji, na poslednjem mestu među odgovorima.

Indikativno je i to da, iako svesni problema korupcije i njenih posledica, samo 40 odsto anketiranih smatra da smanjenje korupcije može direktno uticati na poboljšanje njihovog životnog standarda. "Sve to govori da gradjani nisu svesni da su oni sami deo celokupnog problema i da borba pocinje odozdo, da bi na kraju stigla i na sam vrh", kaže za Ciste ruke Milicevic.

Nisu realna očekivanja da se uklanjanjem sa funkcije nekolicine korumpiranih ljudi sa vrha problem rešava, smatra direktor Lingve jer problem korupcije zbog svoje kompleksnosti zahteva angažovanje svakog pojedinca.

Preuzeti odgovornost

Kraljevska nevladina organizacija borbom protiv korupcije i obaveštavanjem i animiranjem gradjana bavi se već pet godina.

Jednogodišnji projekti, koje finansijski pomaže Fondacija Olof Palme International SIDA iz Švedske, prema Milicevicem recima, imaju značajan zadatak čiji je cilj razvijanja svesti običnih

gradjana o neophodnosti licnog angažovanja u suprotstavljanju korupciji koja razara naše društvo.

U antikorupcijskom centru smatraju da smanjenje korupcije, najviše zavisi od zaokruživanja institucionalnog okvira, donošenja Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije i želje da se ti propisi sprovedu dosledno uz minimum kompromisa.

Clan Saveta za borbu protiv korupcije Stjepan Gredelj rekao je u razgovoru za Ciste ruke da korupcija i dalje ostaje bolest siromašnog društva, koja razara moralne, društvene i pravne norme ponašanja.

Komentarišuci nalaze ankete koju je uradila kraljevska Lingva, prema kojoj svega 40 odsto anketiranih gradjana smatra da može direktno uticati na smanjenje korupcije, Gredelj kaže da su rezultati slicni nalazima drugih organizacije koje su ispitivale nivo korupcije u Srbiji i regionu.

Gredelj je precizirao da je u svim anketama, koje su se bavile ispitivanjem nivoa korumpiranosti sedam zemalja u okruženju Srbije i Crne Gore, na prvom mestu po korumpiranosti bilo pravosudje, zatim zdravstvo, politika, tužilaštvo, pa cak i novinarstvo, doduše, negde na dnu lestvice.

Gradjani bi, smatra Gredelj, trebalo da prijave svaki vid i pokušaj korupcije.

"Oni medjutim na pitanje da li bi prijavili pokušaje korupcije najčešće odgovaraju da to treba da ucini neko drugi, ko je za to odgovoran. Time se sve vrti u krug", objasnio je Gredelj.

"Korupcija je u poslednjih 15 godina u Srbiji postala nacin života i put da se ostvare potrebe", kaže Gredelj koji je i saradnik Instituta za filozofiju i društvenu teoriju, dodajuci da u svemu tome ima dosta mešanja i "ucešca" obicajnog prava u Srbiji.

"Ako neko donese i 200 grama kafe da bi dobio neku uslugu ili rešenje, i to se treba smatrati korupcijom, odnosno mitom, samo što je misao o tome duboko usadjena u društvo, koje u tome ne vidi ništa loše", kazao je Gredelj dodajuci da je najveći problem što pokušaji korupcije ostaju zatvoreni za javnost, jer se rade u cetiri oka i bez svedoka.

"Problem je i što mi imamo dobre zakone, poput Krivicnog zakona. Ovaj zakon je pre dve godine doživeo znacajne izmene u oblasti korupcije, jer su precizno odredjene kazne za pocinioce krivicnih dela, ali je velika šteta što se njegove odredbe ne primenjuju", ozenio je Gredelj.

Stjepan Gredelj podseca da se "po ko zna koji put" priprema Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije koja je neophodna za sistemski pristup države u borbi protiv korupcije. Izvršni direktor medjunarodne organizacije za borbu protiv korupcije Transparensi Internešenel" Nemanja Nenadic smatra da bi borba protiv korupcije bila uspešna, neophodno je da se u nju ukljuce ne samo gradjani, vec i akteri iz svih oblasti društva i vlasti, kao i specijalizovanih institucija.

"Rešenje se ne može tražiti samo na jednoj strani, jer onda borba ne bi dala rezultate, zbog cega gradjanima u toj inicijativi treba da se pridruže državne institucije kroz prateci rad, ali i mediji", smatra Nenadic.

"Pri tom, ako bi se državni organi sami borili, ne bi došlo do dobrih rezultata, jer se gradjanima mora objasniti smisao cele akcije i tražiti njihov aktivni pristup", kazao je Nenadic.

Preseci lanac i reci - ne

Prema recima Gredelja, nacin da se gradjani aktivno ukljuce u suzbijanje korupcije je da energicno kažu "ne" primanju i davanju mita, jer time što jedan daje mito da bi dobio neku uslugu preko reda, oštecuje nekog drugog, u ovom slucaju državu i budžet, jer mitom povecava platu

administrativnih radnika.

On smatra da će proći "još mnogo vremena" dok se u glavi stanovnika ne učvrsti mehanizam da korupciji treba stati na put.

"Generalno, korupcija je deo sive ekonomije, gde se najviše pljackaju obični građani", kaže Gredelj. Prema oceni Nemanje Nenadica, pravosuđe je tradicionalno na vrhu lestvice korumpiranosti u svim zemljama u okruženju, ali pri tom rotiranju najkorumpiranijih oblasti treba imati rezervu pri merenju korupcije i izjašnjavanju anketiranih.

Prema recima Nenadica, potrebno je utvrditi na koji su način ispitanici došli do podataka o korupciji, odnosno da li je to njihovo lično iskustvo ili su samo čuli za takve slučajeve.

"Ukoliko je iskaz na osnovu opšteg trenda u društvu, a radi se o recimo o korupciji u pravosuđu, taj utisak često pojačavaju sami advokati, koji od stranke često traže mito navodno za sudije, a u stvari za njih same", rekao je on.

Nenadic je istakao da nema sumnje da je korupcija rasprostranjena u zabrinjavajućoj meri, a da je jednako opasna i nebrzičnost u radu pravosudnih organa, koji smanjuju poverenje građana u pravnu državu i onemogućavaju firmama da ostvare svoja prava.

Direktor Lingve Radovan Milicevic kaže da se ne sme zaboraviti ni postojanje "visokih oblika" korupcije, kako u lokalnoj zajednici u Kraljevu, tako i u Vladi Srbije.

"Šta je to nego izvanredna osnova za korupciju, kada jedna politička opcija drži pod kontrolom pravosuđe, policiju, finansije, ili zdravstvo? Poznato je da jedna politička opcija neće `ganjati` druge članove političke partije, jer iza toga najčešće stoji nekakav materijalni interes, tako da sve nalikuje na nekakvu podelu plena", kaže direktor Lingve.

Zbog toga on kao neophodnu meru predlaže kontrolu institucija pod okriljem pojedinih političkih opcija od strane drugih političkih stranaka.

Jasno je međutim da su potrebne godine, a možda i decenije ohrabivanja građana i ukazivanja na probleme i muke koje sobom donosi korupcija da bi se videli tek prvi rezultati. Godine koje su pred njima - i svima nama, ocenjuje Milicevic.